

15

USTAWA

z dnia 24 stycznia 1968 r.

o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa.

Art. 1. 1. Właściciel gospodarstwa rolnego, zwany dalej rolnikiem, może na zasadach niżej określonych przekazać na własność Państwa wszystkie nieruchomości wchodzące w skład tego gospodarstwa, jeżeli obejmuje ono co najmniej 5 ha użytków rolnych.

2. Przekazanie na własność Państwa nieruchomości obciążonych dożywociem może nastąpić tylko za zgodą dożywotnika.

3. Nieruchomości rolne wchodzące w skład gospodarstwa rolnego mogą być przekazane na własność Państwa również przez samoistnego posiadacza tego gospodarstwa, jeżeli:

- 1) samoistny posiadacz gospodarstwa udowodni, że w zakresie prawa własności nieruchomości stał się następcą prawnym osoby ujawnionej jako właściciel w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów,
- 2) nieruchomości nie mają urządzonej księgi wieczystej i nie jest dla nich prowadzony zbiór dokumentów, a nie ma danych, aby inne osoby zgłaszały miarodajne dowody nabycia prawa własności.

Art. 2. Państwo może odmówić przejęcia na własność nieruchomości, jeżeli uzna, że nie może zapewnić warunków do ich racjonalnego zagospodarowania.

Art. 3. 1. W zamian za przejęte nieruchomości Państwo zapewnia rolnikowi świadczenia pieniężne na warunkach określonych w niniejszej ustawie, jeżeli rolnik ukończył 40 lat lub stał się inwalidą.

2. Oprócz świadczeń pieniężnych Państwo zapewnia również rolnikowi:

- 1) świadczenia w naturze, jakie przysługują emerytom stosownie do przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, jeżeli rolnik osiągnął wiek emerytalny (mężczyzna 65 lat, a kobieta 60 lat) albo stał się inwalidą,
- 2) bezpłatne dożywotnie użytkowanie działki gruntu o obszarze do 1 ha, jeżeli rolnik osiągnął wiek emerytalny albo stał się inwalidą,
- 3) bezpłatne dożywotnie użytkowanie działki gruntu o obszarze do 0,25 ha, jeżeli nie osiągnął wieku emerytalnego i nie stał się inwalidą, a przy tym nie korzysta z działki z tytułu pracy w jednostce gospodarki społecznej.

3. Za inwalidę w rozumieniu niniejszej ustawy uważa się inwalidów zaliczonych do I lub II grupy według przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

4. Rolnik może być pozbawiony prawa użytkowania działki, jeżeli nie jest ona racjonalnie zagospodarowana lub została oddana do wykorzystywania osobom trzecim.

5. Minister Rolnictwa określi w drodze rozporządzenia zasady wyznaczania działki i racjonalnego jej zagospodarowania.

Art. 4. 1. Rolnik, o którym mowa w art. 1, może zatrzymać na własność budynki wchodzące w skład przekazanych Państwu nieruchomości. W tym przypadku budynki stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności.

2. Budynki, stanowiące odrębny od gruntu przedmiot własności, z chwilą śmierci rolnika, przechodzą na własność Państwa, chyba że uprzednio zostały przez niego zbyte.

3. W przypadku gdy budynki wchodzące w skład przejmowanych lub przejętych już nieruchomości będą potrzebne, do należytego zagospodarowania tych nieruchomości, Państwo za zgodą rolnika może przejąć te budynki na własność. W zamian za to Państwo zapewnia rolnikowi:

- 1) bezpłatne dożywotnie użytkowanie lokalu mieszkalnego i pomieszczeń gospodarskich w przejętych lub innych budynkach w rozmiarze niezbędnym do zaspokojenia jego potrzeb,
- 2) odpowiednie świadczenie pieniężne, którego wysokość i tryb wypłaty określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

4. W przypadku zamiaru zbycia budynków, stanowiących odrębny od gruntu przedmiot własności (ust. 1), Państwo ma prawo pierwokupu po cenie odpowiadającej szacunkowi przyjętemu do ubezpieczenia przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń. Rada Ministrów ustali w drodze rozporządzenia tryb wykonania prawa pierwokupu.

Art. 5. 1. Rolnik, który w chwili przekazania nieruchomości na własność Państwa osiągnął wiek emerytalny lub jest inwalidą, w zamian za przejętą przez Państwo nieruchomość rolną ma prawo do dożywotniej miesięcznej renty pieniężnej w wysokości:

- 1) 800 zł, jeżeli obszar przekazanych nieruchomości obejmuje od 5 do 6 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych,
- 2) 900 zł, jeżeli obszar przekazanych nieruchomości obejmuje powyżej 6 do 7 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych,
- 3) 1.000 zł, jeżeli obszar przekazanych nieruchomości obejmuje powyżej 7 do 8 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych,
- 4) 1.100 zł, jeżeli obszar przekazanych nieruchomości obejmuje powyżej 8 do 10 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych,
- 5) 1.200 zł, jeżeli obszar przekazanych nieruchomości obejmuje powyżej 10 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

- 1) wysokość miesięcznej renty pieniężnej w przypadkach, gdy obszar przekazanych nieruchomości obejmuje poniżej 5 hektarów przeliczeniowych użytków rolnych,
- 2) zasady ustalania wysokości miesięcznej renty pieniężnej w przypadku przekazania przez rolnika nieruchomości wchodzących w skład kilku gospodarstw rolnych.

3. Wysokość renty pieniężnej, określonej w ust. 1, może być obniżona o 100 do 500 zł w przypadku, gdy rolnik zbył część nieruchomości po wejściu w życie niniejszej ustawy, a obszar tych nieruchomości przed zbyciem ich części wynosił ponad 10 ha użytków rolnych. Zasady tej obniżki ustali Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

4. W razie uzyskania przez rolnika zarobków z tytułu zatrudnienia lub dochodów z innych źródeł, prawo do renty, o której mowa w ust. 1, nie ulega zawieszeniu.

5. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia szczególne przypadki, w których dopuszcza się przyznanie renty w wysokości podanej w ust. 1 przed osiągnięciem wieku emerytalnego.

Art. 6. 1. Rolnikowi, o którym mowa w art. 5, przysługuje dodatek do renty w wysokości do 200 zł miesięcznie, jeżeli zrzeknie się użytkowania działki lub zostanie pozbawiony prawa tego użytkowania.

2. Wysokość dodatku, określonego w ust. 1, uzależnia się od wielkości obszaru działki przyjmując, że za 1 ha przysługuje kwota w wysokości 200 zł.

Art. 7. 1. Rolnik, który ukończył 40 lat i nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego, ani nie jest inwalidą, ma prawo do miesięcznego świadczenia pieniężnego w wysokości od $\frac{1}{6}$ do $\frac{1}{4}$ renty, określonej w art. 5.

2. Rolnik, który ukończył 40 lat i nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego (art. 3), ani nie jest inwalidą, a podjął pracę w państwowym gospodarstwie rolnym, ma prawo do miesięcznego świadczenia pieniężnego w wysokości od $\frac{1}{3}$ do $\frac{1}{2}$ renty, określonej w art. 5.

3. Rolnik, który w chwili przekazania nieruchomości na własność Państwa nie osiągnął jeszcze wieku 40 lat, a nie jest inwalidą, nabywa prawo do miesięcznego świadczenia pieniężnego, określonego w ust. 1 bądź ust. 2, po ukończeniu 40 lat.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady ustalania wysokości świadczeń pieniężnych przysługujących rolnikom w myśl ust. 1, 2 i 3.

Art. 8. 1. W przypadku zadłużenia rolnika wobec Państwa z tytułu zobowiązań, mających związek z nieruchomością przejętą na własność Państwa, obszar użytków rolnych obliczony w hektarach przeliczeniowych (art. 5) pomniejsza się o taką jego część, której wartość odpowiada sumie zadłużenia rolnika wobec Państwa. W związku z tym należności z tytułu tego zadłużenia wygasają.

2. W przypadku gdy żyzność gruntów uległa obniżeniu wskutek niepoddawania ich przez właściciela właściwym zabiegom agrotechnicznym — obszar użytków rolnych obliczony w hektarach przeliczeniowych pomniejsza się o taką jego część, której wartość odpowiada wysokości nakładów niezbędnych do przywrócenia żyzności tych gruntów. Stopień obniżenia żyzności gruntów określa się na podstawie opinii specjalistów.

3. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia szczególne przypadki, w których dopuszczalne będą odstępstwa od zasady ustalonej w ust. 1 i 2.

4. Minister Rolnictwa określi w drodze rozporządzenia:

- 1) zasady obliczania obszaru użytków rolnych w hektarach przeliczeniowych oraz zasady ustalania wartości hektara przeliczeniowego przy uwzględnieniu cen określonych w przepisach o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych,
- 2) zasady ustalania wysokości nakładów niezbędnych do przywrócenia żyzności gruntów.

Art. 9. 1. Jeżeli na własność Państwa przejęta została nieruchomość stanowiąca współwłasność:

- 1) każdy ze współwłaścicieli otrzymuje taką część świadczenia pieniężnego wraz z dodatkami przysługującego właścicielowi, jaka odpowiada jego udziałowi we współwłasności przy uwzględnieniu wieku bądź zdolności do pracy danego współwłaściciela, -
- 2) wszystkim współwłaścicielom, którzy gospodarowali na nieruchomości rolnej lub na niej zamieszkiwali, wydziela się do bezpłatnego wspólnego użytkowania dożywotniego działkę gruntu:
  - a) o obszarze do 1 ha, jeżeli choć jeden ze współwłaścicieli przed przekazaniem nieruchomości na własność Państwa osiągnął wiek emerytalny lub stał się inwalidą, określonym w art. 3,

b) o obszarze do 0,25 ha w pozostałych przypadkach,

- 3) poszczególni współwłaściciele uprawnieni są do świadczeń w naturze określonych w art. 3 ust. 2 pkt 1, jeżeli udział ich we współwłasności stanowi część ułamkową, odpowiadającą co najmniej 5 ha gruntu, a przy tym osiągnęli wiek emerytalny lub stali się inwalidami.

2. W razie wydzielenia współwłaścicielom do bezpłatnego użytkowania działki o obszarze ponad 0,25 ha obszar ten ulega odpowiedniemu zmniejszeniu po śmierci współwłaścicieli, którzy osiągnęli wiek emerytalny lub stali się inwalidami.

Art. 10. 1. Jeżeli na własność Państwa przejęta została nieruchomość rolna stanowiąca współwłasność małżonków lub objęta wspólnością ustawową albo nieruchomość stanowiąca odrębną własność małżonka, każdemu z małżonków przysługuje połowa świadczenia pieniężnego wraz z dodatkami.

2. W przypadku śmierci jednego z małżonków, pozostałemu przy życiu małżonkowi wypłaca się dożywotnio świadczenia pieniężne wraz z dodatkami obniżone o 25%. Małżonkowi temu służy również prawo do bezpłatnego dożywotniego użytkowania działki na zasadach określonych w art. 3 oraz prawo zatrzymania na własność budynków na zasadach określonych w art. 4.

Art. 11. Do wypłacanej za przekazaną nieruchomość renty określonej w art. 5 ust. 1 dolicza się dodatek w wysokości 25% renty z tytułu posiadania przez rolnika lub jego współmałżonka orderu lub tytułu honorowego określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Prawo to jednak ustaje w razie zgonu współmałżonka, który posiadał order lub tytuł honorowy.

Art. 12. 1. Rolnikowi, który przekazał na własność Państwa wszystkie nieruchomości (bez budynków lub z budynkami) i był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w uspołecznionym zakładzie pracy lub w warsztacie rzemieślniczym co najmniej 2 lata po przekazaniu tych nieruchomości, zalicza się okres pracy wykonywanej poprzednio w rolnictwie po ukończeniu 16 roku życia do okresu zatrudnienia wymagane do przyznania renty na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

2. Rolnikowi, o którym mowa w ust. 1, dolicza się do podstawy wymiaru renty z tytułu zatrudnienia kwotę miesięcznego świadczenia pieniężnego pobieranego w myśl art. 7 z tytułu przejęcia tej nieruchomości przez Państwo. Jeżeli jednak wysokość obliczonej w ten sposób renty byłaby niższa, niż wysokość renty obliczonej stosownie do przepisu art. 5, rentę z tytułu zatrudnienia ustala się w wysokości określonej w tym przepisie.

3. Przepis ust. 1 i 2 nie ma zastosowania do rolników, o których mowa w art. 5, oraz do współwłaścicieli, których udział we współwłasności nieruchomości przekazanych na własność Państwa stanowi część ułamkową nie odpowiadającą co najmniej 5 ha gruntu. Nie dotyczy to przypadków, o których mowa w art. 10.

4. Rolnik, który pobierał świadczenie pieniężne (art. 5 i 7) z tytułu przekazania nieruchomości na własność Państwa, traci prawo do tego świadczenia z chwilą przyznania mu renty z tytułu pracy.

5. Rada Ministrów ustali uprawnienia rolnika w razie przekazania przez niego nieruchomości na własność Państwa po uzyskaniu prawa do renty z tytułu zatrudnienia.

Art. 13. Państwo na wniosek rolnika może przejąć na własność część nieruchomości wchodzących w skład gospo-

darstwa rolnego, jeżeli obszar tej części obejmuje co najmniej 5 ha użytków rolnych.

Art. 14. 1. W zamian za przekazaną część nieruchomości przysługuje rolnikowi ekwiwalent w formie comiesięcznych wpłat do Banku Rolnego w wysokości 50% kwot wymienionych w art. 5. Wpłaty te ustają w razie śmierci rolnika.

2. Łączna suma wpłat nie może przekraczać kwoty, którą określi Rada Ministrów.

3. Środki gromadzone na bankowym rachunku po pokryciu należności na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej rolnik bądź jego następcy prawni mogą wydatkować wyłącznie na cele inwestycyjne.

Art. 15. Rolnik, któremu wydzielono w dożywotnie użytkowanie działkę gruntu, jest wolny od świadczeń przypadających z tej działki na rzecz Państwa.

Art. 16. Państwo przejmuje nieruchomości wolne od obciążeń, z wyjątkiem służebności gruntowych, których utrzymanie uznane zostanie za niezbędne, oraz obciążeń wynikających z przepisów prawa.

Art. 17. 1. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia:

- 1) podwyższyć stawki dożywotnich świadczeń pieniężnych,
- 2) określić szczególne przypadki, w których mogą być przejęte na własność Państwa wszystkie nieruchomości rolne wchodzące w skład gospodarstwa rolnego o obszarze mniejszym niż 5 ha użytków rolnych, oraz wysokość związanych z tym świadczeń, o których mowa w art. 3,
- 3) określić przypadki, w których członkom rodziny rolników określonych w art. 5 i 7, będzie przysługiwała renta rodzinna oraz prawo użytkowania budynków.

2. Minister Rolnictwa określi przypadki, w których ekwiwalent za przejętą na własność Państwa część nieruchomości (art. 14) może być wypłacony jednorazowo w formie ryczałtu.

Art. 18. 1. Decyzje o przejęciu nieruchomości na własność Państwa i utrzymaniu ciążących na niej służebności gruntowych, o wyznaczeniu lokalu mieszkalnego i pomieszczeń gospodarskich, a także działki gruntowej, które właściciel przejętej nieruchomości ma prawo użytkować, wydaje właściwy do spraw rolnych organ prezydium powiatowej rady narodowej. Do właściwości tego organu należy również wydanie decyzji o pozbawieniu prawa użytkowania działki (art. 3 ust. 4).

2. W decyzji o przejęciu nieruchomości rolnej ustala się zarazem obszar gruntów w hektarach fizycznych oraz obszar gruntów w hektarach przeliczeniowych podlegający uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń pieniężnych i ich wysokości.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia organ państwowy właściwy do ustalania prawa do świadczeń pieniężnych i świadczeń w naturze z tytułu przekazania nieruchomości na własność Państwa oraz do wypłaty świadczeń pieniężnych i udzielania świadczeń w naturze, a także tryb postępowania przy wydawaniu decyzji o przejęciu nieruchomości i ustaleniu prawa do świadczeń.

Art. 19. 1. Ostateczna decyzja o przejęciu nieruchomości rolnej na własność Państwa stanowi podstawę do ujawnienia w księdze wieczystej przejścia własności nieruchomości na rzecz Państwa oraz do założenia księgi wieczystej dla budynku stanowiącego odrębny przedmiot własności (art. 4 ust. 1).

2. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do złożenia odpisów decyzji o przejęciu nieruchomości do zbioru dokumentów, gdy nieruchomości ksiąg wieczystych nie posiadają.

3. Wniosek o wpis do księgi wieczystej lub o złożenie odpisów decyzji do zbioru dokumentów składa organ właściwy dla spraw rolnych, który wydał decyzję o przejęciu nieruchomości.

4. Wnioski i dokonane na ich podstawie wpisy wolne są od opłat sądowych.

Art. 20. 1. W ustawie z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości (Dz. U. Nr 38, poz. 166) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:
„o przejmowaniu nieruchomości rolnych na własność Państwa za zaległe należności”,
- 2) skreśla się dział I,
- 3) art. 36 otrzymuje brzmienie:

„Art. 36. 1. Wartość gruntów ustala się stosownie do przepisów w sprawie ceny sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych z zastrzeżeniem przepisów ust. 2 i 3.

2. Jeżeli nie została spłacona należność za grunty nadane w trybie przepisów o przeprowadzeniu reformy rolnej lub osadnictwie, wartość ich ustala się według zasad obowiązujących przy nadawaniu gruntów na podstawie tych przepisów.

3. Jeżeli należność za grunty nadane w trybie przepisów o przeprowadzeniu reformy rolnej lub osadnictwie została spłacona w całości, wartość ich ustala się według zasad określonych w ust. 1. Jeżeli należność ta została spłacona tylko w części, ustala się, w jakim stosunku pozostaje część należności spłaconą do całej należnej kwoty, po czym wartość części gruntu, za którą należność została uregulowana, ustala się według zasad określonych w ust. 1, a wartość pozostałej części gruntu — według zasad określonych w ust. 2.

4. Przepis ust. 2 nie dotyczy nieruchomości rolnych, otrzymanych tytułem ekwiwalentu za nieruchomości pozostawione poza granicami Państwa oraz za nieruchomości wywłaszczone lub przejęte na własność Państwa.

5. Wartość budynków ustala się według szacunku przyjętego do ubezpieczenia przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń. W przypadku jednak gdy budynki stanowią część składową nieruchomości określonych w ust. 2, wartość ich ustala się według zasad określonych w ust. 2 i 3.”

- 4) skreśla się art. 37.

2. Upoważnia się Ministra Finansów do ogłoszenia w drodze obwieszczenia jednolitego tekstu ustawy wymienionej w ust. 1 z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów wydanych przed ogłoszeniem jednolitego tekstu, przy zastosowaniu ciągłej numeracji artykułów i ustępów.

3. Ustawę z dnia 28 czerwca 1962 r. w brzmieniu dotychczasowym stosuje się nadal w przypadkach, gdy nieruchomości zostały przejęte na jej podstawie w zagospodarowanie lub na własność Państwa przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

Art. 21. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *E. Ochab*
Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*